

נאמר של נייר

השירה כ..חוייה נעימה. לעיתים מרגיזה ואף מזעזעת"

* החברים שלנו מדפיסים את שיקרי הממשלה * סנאטורים וצירי *

קונגרס בעירום * הפרופסור שהפך להיות סופר והפך גראפומן

דואר חוזר

פלגיאט-שיר (2)

שירו של המשורר הציליאי ניקאנור פארא, נטלתי בחזרה את כל שאמרתי, שפורסם בתימור "אנתולוגיה מודרנית" (העולם הזה 2166), הוא שיר שזכה ב- פלגיאט * ידוע בשירה העברית הצעירה.

כמה הערות והבהרות למיכתבה של ה- קוראה רויאל :

(א) משמח גשם רויאל איבחנה את הש- פעת המקור הציליאי בתעתיק הישראלי, למרות שבעל המדור לא איזכר את שירו של ויולטיר. הקוראה רויאל מצאה, "מק" בילה אחת הדומה לשיר של ויולטיר, זו המתייחסת לשריפת סיפרו עליידי הקהל... (ב) ילד גדל בשכונה תל-אביבית, והעתיק מספר מדע-פופולארי את $E=MC^2$ של אלברט איינשטיין. ספק אם "זהות מיקרית כזו יכולה להיות לעי-

להיות חולה... תפקידו של ביאלק היה להיות משורר לאומי... ותפקידו של הפר- דסן היהודי להחרים את הפועל העברי... העכברים אכלו את היכול... הארבה מז- דוג ומפיל כיצים... טיפוס כעמק... מאה קדושים יהודים על מנחת מולדתם של פושטי עור בתל-אביב... וכמו במעין גיבורו של בדר ואומר: "והרי הסכרת: גבואה אפוקליפטית לשנות ה-70, קודח כרפאים ועורכירידן וסחרים ורובעין ומוזגירפואה די לו לעם העברי, ורק פועלים אין לו. וכך זמן שלא ייהפך לעם של פועלים... העם יהיה נידון וצפוי תמיד לבליה בזוויה..."

המחזה הרביעי, הינו יותר פלקטי מהאחרים, וכוותרו מעידה עליו עליה ב. עלי- לתו מתרחשת קרב מעפילים, בנמל סאי- לוגיקי, בים, ובעת מאסרם חופי המכו- רה. הם חיים בחוויית המולדת שלהם, תוך שהם מעמידים עצמם בדר-שיח מתמיד עם סרטורים למיניהם: אחד הסרטורים מנסה להדחים מאמיתות ארץ-ישראל של חלו- מותיהם: "אל תאמינו בשטויות כאלה. צוברים שם כסף. ויהודי כאשר ריח של כסף יעלה כאפה, לא תעצרו בעדו..." וכי- צד התעשרו בארץ-אבות של שנות ה-30? "מעשה יהודי שכא נקי כתינוק שנולה, בלי פרוצה. הלך ונתן במשכון חפני יהו- די שהיה לו, את כרו מתחת לראשו, ובל- ירה האחת שקיבל נעשה חבר בקופת החיי-

קובץ של מחזות, שהינם בבחינת תגלית תרבותית מדהימה, אשר מן הראוי שתעניין את הנחלת התיאטרון הלאומי הביתה. ה- מתפתלת באחרונה כדי למצוא "מחזות מקוריים" בכל מחיר.

בקובץ שישה מחזות פרי עטו של מנחם בדר, ההופכים מסכת אחת, המצליחה להציג מיפוי עמוק של שנות ה-30' וראשית שנות ה-40', מסכת שאף מחזאי ישראלי אחר לא הצליח לעצב עד כה. בעומק משכנע שכזה, הראשון במחזות הוא פועלים במצור - ניסיון דרמטי (1934), שעלילתו מתרחשת במרכז-אירופה ובארץ (ברלין, וינה וקיבוץ ארצישראל). זה עולם בו מתוארת אירופה השוקעת, יבשת בה מכור נים אנשים, "מפירי שביתה", עולם שבו פועל אומר לחברו, על בתו, "הכה עד שתצא לרחוב ותאון כנופה את תקציב ביתך..." בעוד המנהלים משוחחים על "מניות סקודה עלו... קניתי לויקרים ארמסטרוונג..." עולם של עימות בין פוע-לים לתעשיינים, שבו משוחחים התעשיי-נים בלשונם הגסה של בומה שביט. חלק ניכר של פועלים במצור עוסק ב- מחוסרי-עבודה המעדיפים לצאת למיל-חמה, כמוצא לבעיותיהם: "לכך הגעת... שתשתוקק להיות טרף-תותחים, להיטרף, להחנק או לכל המוטב לשוב בעל-מוב... בדר מתאר את תהליך הפשיזם של מע-מד הפועלים באירופה של ראשית שנות ה-30', כשמופיעות כותרות-עיתונים ב- נוסח: "הבולשביקים היהודים זוממים להרוס את אוסטריה הנוצרית..." ועיתו-נים אחרים בלחש ציני: "מצפין העיר לם ישן, והכסף שמשלמים לנו, משלמים כדי שנניח לו לישון במנוחה..."

המערכה הרביעית של המחזה מתרחשת בקיבוץ. החלוצים שרים: "איזה פלא, אי- זה פלא אם ישנם לילות כאלה... " ואיש אומר לחברו: "שנראה את הנולד. שאם לא כן יציף נחשול הפשיזם גם אותנו. הנחש החכם ווקף גם אצלנו את ראשו... ההה... תמרנו הכיטר * הפחידוך...? או הכלבלב הנוכח הזה. מי שם לו לב כי יישוב..." והתשובה המיידית היא: "חסרי עבודה וחסרי תיקות, ומוכנים למכור ולמ-סור את עצמם לכל שבמטית דרך קלה..." המחזה פועלים במצור מסתיים ברצח אר- לזורוב בחוף תל-אביב, כאשר הקביעה המסכמת שלו היא: "מי שירה בלב הפו-עלים התכוון לפגוע... ואולי לא נדע את הרוצח... את זה נדע... אנחנו הפועלים במצור... גם בארץ מצור... ברלין, וינה, תל-אביב... היינו הך..."

המחזה השני של בדר, הנשף, מהווה המשך ישיר לעולם ולמכלול הבעיות שבר- פועלים במצור, בקטעים כמו: "דולפוס תולה פועלים... נאפרה המישמרת ככפר- כבא..." מבחינת המרבנה, הרי שמתחנתו של בדר הינם המשוכללים ביותר שנכתבו בעברית בזמנו, והוא נעזר בהקרנות של שיקופיות על הבמה ובהעתקת קטעים שלמים מתוך מחזהו הראשון. פועלים במצור. מיכלול מעמדי זה רצוף קטעי מונולוגים, בנוסח: "איכה נחוג? ולפנות בוקר נגלות הפועלים מתגלגלים פתאום לסל, ניתנות, זורם דם פורץ, ומאדים את הגרדום... ומאדים את היום ההולך ואת הדגל שלנו שהחוויר בשנות שובע ושי- כה..."

המודרני והחדש במחזותיו של בדר הוא השלישי, מעשה באיש שקיבל הכל ברצ- נוח. מחזה שגיבורו קודח בבית-חולים ועורך את מאונו הינו ועולמו קובע דב- רים מתוך היותו, בנוסח: "ישנה חלוקת תפקידים בעולם... אם כן, מתפקידי כנראה

* הכוונה למיצעיהם המפורסמים של חברי בית-ד בתל-אביב של שנות ה-30', על תניהם וסמליהם.

מאיר ויולטיר

ורדה רויאל (ויולטיר)

לצחצח חרבות ואף לשפוך דם"

תים חויה נעימה, ולעיתים מרגיזה ואף מזעזעת... (א) איש (ובוודאי לא בעל מדור זה) אינו מעוניין בדמו של מאיר ויולטיר, אפילו יש לו טעם מטעם המשורר הצילי-אי ניקאנור פארא.

(ד) בעניין, "ציד הפלגיאטורים", הנר-אה מגונה בעיני הקוראת רויאל עד כדי כך, שבעיניה הוא חושף, "חוסר הכנה ספרותית ופסיכולוגית..." הרי שכותב שורות אלה היה ממליץ בפניה לחפש את שירו של המשורר הבריטי אדריאן מיטשל, בספרו POEMS (ראה אור בהוצאת גונתן קייפ, לונדון). במדורו ה-ראשון של ספר זה עשויה הקוראה הניכ-בדה למצוא שורשים מדהימים, ויותר מכמה שורות מקבילות או דומות, לעצי שיר של מאיר ויולטיר, ובעיקר לשיר כמו: "אבא ואמא הלכו לקולנוע, אילנה יושבת לבד בכורסה ומעיינת בספר אפור" (שירים אלה עשויים להדהים את רויאל (ויולטיר), ולגלות בה גישה חדשה ליכולת ול,הבנה ספרותית ופסיכולוגית" של כותב שורות אלה.

עורר השיר עשרות תגובות מקור-אי המדור. תגובה מיוחדת היא תגובתה של הקוראת ורדה רויאל (ויולטיר) הרצ"ב:

יצא לי לקרוא את חידת ה"פלגיאט" שלך, אשר בה אתה מרמז לכך שמאיר ויולטיר נגב חומר ממשורר אחר. אכן, ישנה שורה מקבילה אחת הדומה לשיר של ויולטיר, זו המתייחסת לשריפת סיפרו עליידי הקהל. אולם זוהי שורה אחת ויחידה וכל הרעיון של השיר שונה לחלוטין. אין לי שום עניין להגן על ויולטיר מפני האשמות כגניבה סיפריו תחת אולם גם לי (וודאי גם לאחרים) קרה לא פעם שמצאתי רעיונות שכתבתי, שור-רות והצאיות שורות ככתביהם של אנשים שלא קראתי בהם קודם לכן מעולם. זהות מיקרית כזו יכולה להיות לעיתים חויה נעימה, ולעיתים מרגיזה ואף מזעזעת. בעצם אחת הסיבות לכך, שקוראים אר-בים משוררים או סופרים היא שהיהודי ליבם הועלו על הרפוס באמצעות משורר זה או אחר.

אני הושכת שבזירת הסיפרות ניתן לצח-צח חרבות ואף לשפוך דם להנאת הכות-בים והקוראים, ואין לי ספק שניתן למי-צוא פגמים לרוב כאישיותו ובסגנונו חיוו של ויולטיר, אך ציד הפלגיאטורים כמיו-רה זה נראה לי מגונה, ואסילו חושף חו-סר הכנה ספרותית ופסיכולוגית מוצר. נדמה לי שמי שמכין את המטא-אליות של ויולטיר לא היה חשוד בו כגנון זה.

נ.ב. מקווה שתפרסם את דרכי במדור, גם אם זה לא הולם כל כך את מצבתי. ורדה

מנחם בדר (1954)
"מצפון העולם הישן"

סכנו. קיבל הלוואה וכסמנומה נעשה חבר בתשע קופות חיסכון. קיבל תשע הלוואות... גם המחזה החמישי עוסק ב- עימות שבין החלוצ לבין הגולה, שאותה הותיר בעורף. כותרת המחזה היא מיכתב אל אמא ותוא בניו למקהלת קולות, מק-הלת החלוצים מול האם המסמלת את המו-רשת וכו'. באחד מקטעי השיא קוראת המקהלה (המחזה נכתב לפני השואה) לעבר האם: "בכל ארצות תבל, ככל ארצות תבל, תמיד הוליקה, הוליקה שולל למפו-לת, לשואה..."

השישי והאחרון במחזותיו של בדר, חיים מוקדש, "לתל-עמל - הראשונה לחו-מה ומגדל". גיבור המחזה הוא צעיר המטלטל בין העבר להווה. בעבר היה ארנסט, בהווה הקיבוצי - חיים. המחזה מתאר רשת צפופה של תמונות מן העבר